

Ställer det akademiska skrivandet krav som försvårar viss kunskapsutveckling? Seema Arora-Jonsson menar att deltagande aktionsforskning kräver nya förhållningssätt. När hon studerade kvinnor i glesbygd lät hon de analytiska kategorier växa fram tillsammans med de kvinnor hon utforskade. Hon forskade med dem istället för om dem. Syftet var att kunskapen måste vara till nytta även för dem och inte bara för andra forskare.

BORTOM DEN RÄTTA FRÅGAN

Metodologiska innebörder av att forska tillsammans

SEEMA ARORA-JONSSON

Vad är din forskningsfråga? Som forskare, särskilt som doktorand, hör man ständigt uppmaningar om vikten av att ha de rätta frågorna, vilket underförstått är detsamma som att känna igen det som är viktigt. Beroende på de valda frågorna använder man sedan olika metoder. En vanlig beskrivning av forskning och universitetet är att man där producerar kunskap, en kunskap som sedan sprids till andra. Vi som forskare bestämmer vad som bör utforskas, hur man ska göra det och vad vi lyfter fram i olika sammanhang. Det är ett viktigt ansvar. Men hur gör vi för att inte reproducera våra egna förutfattade meningar? Och hur kan vi hållas ansvariga av dem som vi arbetar med och vars liv vi analyserar och omtolkar?

En annan fråga gäller hur man rör sig mellan konceptuella kategorier och verklig förändring. Flera forskare pekar på hur teoretisk kunskap inom akademien tillmätts högre värde än praktikers kunskap.¹ Jämställdhetsutredningen (SOU 2005) anser att genusforskning har gett oss precisa begrepp för att kunna analysera samhället mer exakt, men att det samtidigt behövs ett led mellan den teoretiska genusforskningen och praktiskt jämställdhetsarbete. Vidare efterlyser utredningen en metodutveckling som bygger på den teoretiska förståelsen av hur

samhället ser ut. Konceptuella ramverk, som är nära förknippade med de metoder man använder, är dock producerade i ett visst sammanhang inom rådande maktförhållanden och värderingar. Den teoretiska förståelsen måste ifrågasättas kontinuerligt för att ny kunskap ska kunna skapas. I den här artikeln diskuterar jag ett metodologiskt förhållningssätt som

Hur kan man överbrygga avståndet mellan forskare och objekt/subjekt för att komma fram till frågeställningar som är av nytta /... /?

ställde mig inför två utmaningar. Vad händer när man låter de analytiska kategorierna träda fram ur själva processen och inte ur förutbestämda teoretiska föreställningar? Hur kan man överbrygga avståndet mellan forskare och objekt/subjekt för att komma fram till frågeställningar som är av nytta, inte bara för forskare, utan även för dem vars liv blir en del av forskningsprojektet?

För att illustrera de här frågorna diskuterar jag en forskningsprocess med kvinnor i en by i den svenska glesbygden, där jag avsåg att forska om skogsförvaltning på bynivå utifrån ett genusperspektiv. I min forskning försökte jag tydliggöra min kunskapssyn och medvetandegöra de val jag gjorde samt motivera dessa. Jag försökte forska på ett sätt som skulle vara till praktisk nytta för dem jag arbetade med. Avsikten var att arbeta för den förändring

gruppen ville ha och att jag som forskare skulle kunna hållas ansvarig för det jag gjorde och skrev, inte bara inför det akademiska samhället, utan också av dem jag forskade med. Det förhållningssätt jag diskuterar bygger på strömningar inom deltagande aktionsforskning,² vilka jag vidareutvecklar för att förstå genusrelationer i ett svenskt landsbygdsutvecklings-sammanhang. Meningen var att forska *med* människor istället för *om* dem, en tes som är central i deltagande forskning.³ Målet att låta kategorierna träda fram ur processen ledde till att forskningens konceptuella ramverk skiftade under forskningens gång, och att forskningsfrågan bestämdes utifrån våra gemensamma diskussioner. Samtidigt lärde jag mig under forskningens gång vilka svårigheter det kan medföra att förena den akademiska världen och det vardagliga livet på glesbygden. Det var nästan svårare rent praktiskt än på en teoretisk nivå.

Artikeln inleds med att två utgångspunkter presenteras – de empiriska förutsättningarna och det teoretiska förhållningssättet i min forskning. Detta följs av en skildring av processen där jag diskuterar hur den gemensamma frågan trädde fram. Jag undersöker konsekvenserna både för kvinnorna i byn och för mig och analyserar vår praxis. Slutligen återkommer jag till de två utmaningar som jag nämner ovan och analyserar dem i relation till vår process.

Utgångspunkter

Jag började mina doktorandstudier 1998 med ett besök i en by i Norrlands glesbygd där invånarna arbetar aktivt för byutveck-

ling. En del av deras arbete kretsade kring frågan om lokal skogsförvaltning. De hade startat en intresseförening för utvecklingsarbete i byn. Ett syfte var att få rättigheter till skogen, till exempel medbestämmande i avverkningsbeslut rörande bynära skogar, rätt att använda skogen till turistverksamhet samt att i viss utsträckning kunna få ta ved från skogen. Tanken var att få till stånd arbetstillfällena och bidra till en allmän utveckling i bygden. Innan jag började forska i Sverige hade jag forskat kring lokal förvaltning av skog i Indien, där många byar har tagit över skötsel och förvaltning av bynära skogar. De arbetar för att se till att intäkterna från skogen tillfaller befolkningen som har varit med och skött skogen och som bor i närheten av och är beroende av den. Undersökningar⁴ visade att kvinnor i dessa sammanhang oftast inte är med i de beslutsfattande kommittéerna, trots att det oftast är kvinnor som arbetar i skogen. När ett försök med lokalförvaltning av skog kom på tal i Sverige och detta liknade fallen i Indien, tyckte jag att det vore intressant att se hur könsmaktsrelationer förhandlades kring ett skogsprojekt i ett land som på många sätt är framstående i sin jämställdhetspolitik- och -debatt.

Preliminära intervjuer visade dock att det kanske inte rörde sig om så vitt skilda världar när det gällde genusrelationer och naturresursförvaltning. Jag fick veta att det inte var många kvinnor i intresseföreningen i byn i Sverige, och enligt kvinnorna själva pratade de inte så ofta när de väl var med på mötena. ”Det känns så övermäktigt,” sade Karin.⁵ Flera kvinnor upplevde att intresseföreningens möten främst var ett forum för några män i byn.

Mina intryck från intervjuerna i byn, kombinerat med tidigare erfarenheter från arbete i Indien, ledde till att jag bestämde mig för att arbeta främst med kvinnorna i byn. Jag märkte också att om man som forskare var intresserad av lokal skogsförvaltning och utvecklingsfrågor och inte aktivt sökte upp kvinnorna, var det mest män man mötte. Samtidigt som jag insåg att skogen betydde väldigt mycket för kvinnornas liv, syntes deras åsikter och föreställningar sällan i debatterna om skogsfrågor. Jag ville förstå vad kvinnor i sina specifika sammanhang ville ha – till sig själva och för sin bygd – från lokala utvecklings- och skogsförvaltningsinitiativ. Ville de vara med i föreningar och i så fall på vilka villkor och på vilka sätt? Vad hade de för handlingsutrymme som individer eller i en grupp? Vad var det de ville bygga på och vad ville de förändra? Jag var intresserad av att få insyn i kvinnors handlingskraft, vad de hade för handlingsutrymme inom utvecklingsarbete – särskilt skogsfrågor – och jag ville föra en dialog kring dessa frågor med kvinnorna.

Jag ville förstå vad kvinnor i sina specifika sammanhang ville ha – till sig själva och för sin bygd – från lokala utvecklings- och skogsförvaltningsinitiativ.

Metoden jag valde var inspirerad av *co-operative inquiry* och forskningscirklar. *Co-operative inquiry* är en form av deltagande aktionsforskning, där man träffas och diskuterar en fråga eller intressen och tillsammans tar beslut om forskningsprocessen. Det innebär ett samarbete mellan deltagarna där allas erfarenheter och

Jag envisades med att kalla oss för medforskare, vilket mottogs med skämt och lite misstänksamhet.

kunskap tas tillvara och ges lika värde. Jag ville skapa en mötesplats för reflektion där kvinnorna själva skulle bestämma över både form och innehåll. För min del var det också en mötesplats mellan den akademiska världen och kvinnornas vardag.

Jag envisades med att kalla oss för medforskare, vilket mottogs med skämt och lite misstänksamhet. Det som är livet för några, är forskning för andra. ”Forskning låter så stort,” tyckte Ingrid. ”För oss är det viktiga vad vi vill göra i byn, vad finns det för problem som är hinder, vad kan vi bena upp.” Jag var mån om att berätta för kvinnorna att den här metoden var lika ny för mig som för dem. Jag förklarade att meningen var att vi skulle använda våra olika positioner till att analysera det som fanns, och att jag kunde ställa frågor och bidra till diskussionen i den mån jag kunde utifrån min position som forskare, utomstående och som indiska med en annan kulturell bakgrund. Samtidigt skulle jag som forskare kunna

ifrågasättas och hållas ansvarig för min forskning inför gruppen. Jag ville inte bara förmedla deras kunskap vidare, jag ville att de skulle vara med och tolka situationen. När jag nu ser tillbaka inser jag att jag nog hade en ganska förenklad bild av vad deltagande forskning med en grupp dynamiska kvinnor i en by skulle kunna vara. I den här artikeln försöker jag berätta om vår gemensamma ’forskning’ mellan år 1998 och 2000 och hur den förändrades hela tiden. Jag anade inte hur rätt Ingrid skulle komma att få i det hon sa när jag först hade tagit upp idén om att forska tillsammans. Kanske inte hon heller. ”Vi ändrar oss hela tiden”, sade hon, ”du får jobba hårt för att hinna med!”

Det teoretiska förhållningsättet

Ett mer konventionellt sätt att arbeta med frågor kring skogen/utvecklingsarbete skulle ha inneburit att jag började med att titta på skogen och de institutioner som fanns för att analysera vad kvinnorna hade för handlingsutrymme inom dessa etablerade strukturer. Att börja på det sättet skulle ha utgjort forskningens ramverk. För att belysa de antaganden och förutfattade meningar som skogs- och utvecklingsarbetet vilade på, valde jag istället att undersöka dessa strukturer genom att studera det som hände utanför dem.

Genom att uppmärksamma processen kring kvinnors organisering i byn i relation till arbetet för landsbygdsutveckling och lokal skogsförvaltning, ville jag belysa det rum (*space off*⁶) i lokala utvecklings- och skogsförvaltningsprocesser som inte syns direkt men som spelar en avgörande roll i vad som blir lokal utveckling och

skogsförvaltning. Där kan man också hitta andra konstruktioner av genus och vardagligt liv än i de utrymmen som syns i det offentliga livet.

Min avsikt var att konceptualisera processen kring utvecklings/skogsfrågor utifrån ett genusperspektiv, inte att konceptualisera kvinnor. Dock valde jag att arbeta med kvinnorna för att kunna göra detta. Vår forskning tillsammans gav mig en position varifrån vi kunde analysera dominerande landsbygdsutvecklings- och skogsförvaltningsteorier och institutioner. Jag var medveten om att jag, genom att forska på det här sättet, skulle kunna förstärka skillnader mellan kvinnorna och de formella föreningarna i byn. Men meningen var ju att skapa en plats där de synpunkter och insikter, som kanske inte rymdes inom dessa, kunde träda fram. Genom vårt sätt att arbeta utmanade vi accepterade definitioner av och antaganden om landsbygdsutveckling och skogsförvaltning.

Vissa ifrågasatte huruvida jag inte var partisk och hur jag skulle kunna forska om lokalförvaltning utan att ha forskat med männen i föreningarna. Jag hade medvetet (och partiskt) valt att forska med kvinnor. Donna Haraway skriver att det enda sättet att finna en större vision är att synliggöra sin egen position.⁷ Enligt henne söker vi inte partiskhet för dess egen skull, utan för de kopplingar och oförväntade öppningar som situerad kunskap möjliggör. Hon förklarar objektivitet som positionerad rationalitet. Den är betraktelser utifrån en viss position.⁸ Min utgångspunkt var inte feministisk forskning – jag utgick från lokal skogsförvaltning och kvinnors nätverkande och handling. Dock drogs jag genom min forskning med kvinnorna snart till genus- och feministiska teorier som hjälpte mig att förstå maktrelationer och förhandlingar som del av all handling, allt lärande och all kunskapsproduktion.

Enligt Irene Guijt och Meera Kaul Shah, som länge har studerat utvecklingsfrågor, fortsätter en mytisk föreställning om bygdens sammanhållning att vara en del av allt arbete med lokal utveckling. Den döljer den benägenhet som finns att vända sig till dem med mest makt och möjlighet att göra sig hörda i offentliga sammanhang, oftast män. De skriver att människor som arbetar med landsbygdsfrågor antar att kvinnors närvaro på möten, vid sidan av männen, betyder att deras frågor är med i diskussionerna. Detta är att helt och hållet ignorera könsmaktsrelationers dynamik – med sina signifikanta implikationer för värdet av deltagandeprocesser i utvecklingsarbete. Antaganden om homogenitet och harmoni i samhället behöver ersättas med ett erkännande av intressen som står i konflikt med varandra men även de metodologiska implikationerna av de olika intressena måste erkännas. Akademiker och andra som arbetar med sådana frågor måste vara självkritiska nog att se när deras interventioner blir en del av den legitimeringsprocess som stärker rådande sociala förhållanden och följaktligen befäster existerande ojämlikheter och maktlöshet.⁹ De visar hur man även inom deltagande aktionsforskning, när man pratar om samhället, oftast pratar om

männen. Patricia Maguire, en pionjär inom feministisk deltagande forskning, skriver att deltagande forskning erkänner hur maktförhållanden är centrala i kunskapsskapande. Men det är feministisk forskning som gör oss uppmärksamma på manlig makt i det som skapas, en makt som deltagande aktionsforskning ofta ignorerar.¹⁰ Jag anser att det är svårt att göra deltagande forskning utan att ta del av feministiska epistemologier.

En strömning inom deltagande forskning kommer från aktionsforskning, vilken utmanar föreställningen om statisk forskning där forskaren tar reda på det som redan "finns".¹¹ Aktionsforskning utgör en passande startpunkt för forskning som önskar göra praktisk nytta, i och med att den argumenterar för "handling som en basis för lärande och vetande"¹² och på så sätt erkänner handling som ett sätt att skapa kunskap. Det betyder att tonvikten i min forskning inte bara låg i att förstå eller utveckla teori, utan också i att koppla teoretisering till praktik i det som Freire kallar för "praxis", eller reflektion för handling.¹³ Här kan man knyta an till en del feministisk forskning. Många feministiska forskare har vinnlagt sig om att påvisa maktrelationer i skapandet av kunskap, och visar att teorier inte är neutrala tankefigurer utan kommer från ett visst sammanhang

**Meningen var inte att försöka
släta ut olikheterna mellan oss,
utan att använda dem för att
förstå vårt sammanhang och för
att ställa frågor till varandra.**

och avspeglar sociala relationer.¹⁴ Som Elizabeth Grosz uttrycker det: "vetenskap är en aktivitet, det är en praktik och inte kontemplativ reflektion. Den gör saker /.../ [är] en vilja till makt".¹⁵ Feministisk deltagande forskning utgör en alternativ samhällsvetenskaplig metod som utmanar de antaganden som traditionellt samhällsvetenskapliga

metoder är baserade på, inte minst de som används inom huvuddelen av forskning kring naturresurser: såsom antaganden om forskningens neutralitet, objektivitet och värdefria karaktär.¹⁶ Liz Stanley skriver med utgångspunkt i ett marxistiskt förhållningssätt när hon förklarar feministisk praxis: "poängen är att ändra världen och inte bara att studera den."¹⁷ Som en medlem av vår forskningscirkel såg jag mig själv som en del av den fastän kommande från ett annat håll än de andra kvinnorna i byn och med andra idéer och åsikter. Meningen var inte att försöka släta ut olikheterna mellan oss, utan att använda dem för att förstå vårt sammanhang och för att ställa frågor till varandra. Donna Haraway skriver att problemet är att kunna tydliggöra vårt sätt att skapa mening. På så sätt skulle vi kunna hållas ansvariga för vad vi lär oss att se.¹⁸

Jag vill understryka att ingenting av det följande gäller alla feminismer. Mary Fonow och Judith Cook som skriver om feministiska förhållningssätt till forskning, urskiljer några viktiga underliggande antaganden i litteraturen om feministiska metodologier, nämligen handlingsbenägenhet (*action*

orientation), reflexivitet, uppmärksamhet om känslornas roll (*affective component*) i forskningen och en vilja att ta tillfället i akt.¹⁹ Detta är teman som har en genklang i deltagande aktionsforskning där erfarenheter, upplevelser och känslor ses som giltiga sätt att 'veta',²⁰ likaväl som handling och kognition. Det jag ville var att ta fasta på olika dimensioner av kunskap; handlingsmässigt, intellektuellt och känslomässigt. Genom vår forskning skulle vi skapa utrymme för gemensam reflektion över egna och gemensamma erfarenheter. Vidare, för min del, har forskningen i skrivande stund också inneburit en analys av den sociala organisationen som konstituerade våra erfarenheter och som var bortom det vi visste just då.²¹

Forskning om naturresurser i relation till genusfrågor saknas i Sverige, vilket gjorde att jag vände mig till litteratur från andra länder. Flera forskare har belyst kvinnors frånvaro i kommittéer och föreningar för förvaltning av gemensamma angelägenheter och argumenterar för att kvinnor ska ta plats i dessa kommittéer.²² Det är viktiga argument och drar uppmärksamhet till ojämlikheter i frågan om lokal förvaltning. Samtidigt behövs det en förståelse som kan belysa dynamiken i könsmaktsrelationer och i den ordning som producerar sådana resultat. Kanske behövs det ännu mer en förståelse för vad kvinnorna i de här specifika situationerna själva vill ha, vilka frågor de vill driva inom sådana föreningar. Detta ville jag förstå tillsammans med dem genom dialogen som vi hade med varandra. I nästa avsnitt beskriver

jag processens gång med syftet att få fram en förståelse för hur ett gemensamt forum skapades av deltagarna.

Processen

"Vi måste få bygden att leva", sade Yvonne till mig när jag var i byn första gången. Under det besöket pratade jag med sammanlagt fem kvinnor och tre män som arbetade med byaktiviteter. Några av kvinnorna bad mig att prata med de andra kvinnorna i byn för att se om de var intresserade av att göra något tillsammans. "Det gamla sitter fast", sade Sara. "Kvinnor tiger i församlingen. Kvinnor får ofta inte mycket chans att prata på möten ... vi skulle kunna hitta andra sätt att fungera än de här mötena. Inte följa männens mönster." Jag fortsatte med att intervjua ytterligare arton kvinnor, vilket var merparten av de kvinnor mellan 30–75 som bodde i byn just då.

Jag har läst mina anteckningar, protokollen från våra träffar och intervjuerna samt fått hjälp av teorier i skrivandets stund. Det finns säkert delar här som kvinnorna i byn håller med om, liksom andra som de inte tycker stämmer. Under forskningens gång har vi diskuterat min

Forskning om naturresurser i relation till genusfrågor saknas i Sverige /... /

roll i processen, vilken jag återkommer till längre fram. Kvinnorna har också läst och kommenterat ett utkast till den här artikeln. Några har läst min avhandling. Dessutom skriver vi varsitt kapitel i en

kommande bok, *Doing Science Together* (red. Louise Fortmann, Blackwell), där vi analyserar processen från vår olika positioner. De källor jag använder här är beskrivningar av förberedelserna inför våra möten, anteckningar från intervjuer, de rapporter jag presenterade för deltagarna efter intervjuerna och mötena, min dagbok samt beskrivningar av processen som jag skrev för akademiska rapporter och artiklar.

En informell plats – dammiga damer

Under mina första besök i byn gick jag runt och intervjuade kvinnorna om deras liv i byn, vad de tyckte om utvecklings- och skogsarbete och om de var intresserade av någon slags gemensam forskning. När det gällde byaktiviteter tyckte några kvinnor att män var ganska beroende av fasta möten. ”Ibland känns det som om det inte är så mycket som händer på mötena. Intresseföreningen har många planer, men eftersom det ännu inte syns i byn kan man tappa gnistan och tro att det mest bara är prat,” sade Cecilia. Kvinnor som var intresserade av skogsfrågan tyckte att det var svårt att komma in i skogsgruppen i föreningen. Birgitta tyckte att det verkade finnas en känsla bland männen av att kvinnor inte duger, inte är tillräckligt kunniga för att driva olika föreningar. Lotte berättade att trots att hon hade visat intresse för att delta i föreningens aktiviteter, tog männen inte detta på allvar. ”De är rädda för starka kvinnor”, var hennes slutsats. Yvonne sade också att kvinnor ofta pratade vid kaffebordet när de träffades privat. Då hann de diskutera saker mer än på mötena. Sedan påverkade de vad som hände genom sina män. De flesta ansåg att det krävdes mycket tid och ansträngningar av kvinnorna om de försökte vara aktiva på intresseföreningens villkor.

Några uttryckte en önskan om att hitta andra sätt och former genom vilka de kunde arbeta. Kanske ett bynätverk, så att de kunde informeras om vad som hände och samtidigt påverka aktiviteter och ta upp frågor som var viktiga för dem. Intresseföreningen hade ansökt om anslag för att kunna arbeta med lokal-förvaltning av skog. Men som Cecilia sade: ”hela byn måste agera som en enhet även om olika personer gör olika saker. Det är bara då man kan förverkliga den stora tanken – den självförvaltande byn.”

Efter att jag hade intervjuat kvinnorna i byn den andra gången, skrev jag en sammanställning och åkte tillbaka för att dela ut den till dem. Denna gång besökte jag byn tillsammans med några andra från mitt universitet. De skulle vara med på ett möte i byn, där människor från flera byar i Norrland skulle träffas för att bygga upp ett nätverk kring skogsfrågor. Inga kvinnor från byn var med på mötet. De flesta kände inte till det, och några blev lite upprörda att de inte ens hade blivit informerade. Återigen pratade några kvinnor om att hitta andra

sätt att träffas och diskutera frågor som de var engagerade i. Vi bestämde oss för att träffas några veckor senare och två kvinnor bjöd till möte i byn.

De valde att träffas vid dammkojan, en informell plats olik ett sammanträdesrum. Jag hade tänkt utgå från det jag skrivit och diskutera det, men det var inte vad kvinnorna var intresserade av. Redan här började de prata om ett nätverk och hur de kunde arbeta för sig själva och byn. De pratade om ett kvinnonätverk delvis för att ta avstånd från mötesformerna i byföreningen och för att kunna arbeta fritt och ge utrymme åt varandra. Kvinnorna delade upp sig i arbetsgrupper för att arbeta med olika saker i byn, bland annat skolan, affären, att driva en getfarm, fäbodarna, turistcamping med mera. En fråga som kom upp var huruvida nätverket skulle innefatta hela byn eller om bara kvinnor skulle vara med. ”Man måste ha grupper av kvinnor såväl som män som jobbar tillsammans fastän det är på kvinnornas initiativ”, påpekade någon. Det var inte helt klart för alla vad gruppen eller nätverket skulle vara till för. Även formen med flera mindre arbetsgrupper kontra en större grupp diskuterades. Ska man träffas allihop eller gruppvis? Ska man utse ett språkrör för att sköta informationen?

Träffarna kom att äga rum ungefär var sjätte vecka med uppehåll under sommaren. Sammanlagt träffades vi åtta gånger i cirkeln. Vid mina besök i byn brukade jag stanna kvar några dagar och prata med människor. På de tre första mötena berördes frågor kring kvinnornas projekt och idéer, vad de ville göra och hur de skulle kunna gå tillväga. En sak som framkom

tydligt var att det var viktigt att ha det roligt tillsammans medan man arbetade med olika saker. Vi träffades på olika ställen i byn och hade trevligt. Ibland var det smör och stump, någon gång var det indisk mat och det har också varit kolbotten. I byns nyhetsbrev skrev Sara om de ’dammiga damerna’: ”Vårt senaste möte i Dammkojan resulterade i en kommande revy ... jag håller med Eje, vi kan inte bara träffas när det ska jobbas, vi måste ha roligt tillsammans också” (sept. 1999). Det

Ibland var det smör och stump, någon gång var det indisk mat och det har också varit kolbotten.

var flera praktiska planer som diskuterades, en filmvisning, nostalgikväll med bilder från byn från förr i tiden, att träffas och prata om byn och dess historia. Några var glatt överraskade att det var så många kvinnor som kommit. ”Det brukar inte vara så lätt att locka ut folk,” sade Sara.

Mötet mellan gruppens verklighet och min forskning

Om min roll i början var lite oklar för mig, var den än mer så för de andra. Tidigt i processen bestämde vi att jag skulle dokumentera våra träffar och genomföra deltagande observation, eftersom jag för min del ville titta på hur kvinnor arbetar för att nå sina mål och hur de möts av samhället. Så småningom kände jag ett behov av ett något mer strukturerat sätt att samla ihop de många tankar och

reflektioner som uttrycktes i gruppen. Jag fastnade för aktionslärandets iterativa sätt att diskutera en viss fråga eller ett tema som en del av *co-operative inquiry*: man agerar, reflekterar kring sina handlingar i gruppen, handlar igen enligt det man har diskuterat inom gruppen och analyserar resultaten inom gruppen och agerar på nytt.

Det krävdes en del förberedelser. Jag skrev till alla jag hade intervjuat (utöver de som redan kom till träffarna) för att se om de var intresserade av att vara med. Jag beskrev *co-operative inquiry* i brevet och ringde därefter och pratade med kvinnorna och undrade om de ville vara med i någon slags forskningscirkel. Jag fick olika svar. Många var nyfikna, men vissa också svåra att övertyga. "Vad har jag att säga, du ville kanske prata med min man om skog och sådant?" Andra var försiktiga: "det låter roligt, kommer de andra också?" "Jag kommer gärna." "Jag hinner inte, barnen måste läggas, läxor att göras osv." "Nej, jag orkar inte, jag engagerar mig i skolan, sedan räcker det."

Slutligen träffades vi. Det var vår fjärde träff tillsammans, men den första där jag försökte presentera en struktur för hur vi skulle kunna föra processen vidare och hur vi, om det passade dem, skulle kunna strukturera den. Den här gången var vi elva kvinnor. Jag presenterade tankarna kring en *co-operative inquiry*, och vi diskuterade hur vi skulle kunna lägga upp våra träffar. Återigen presenterade jag mina forskningsintressen och syftet med dem: att ha förankring i verkligheten, att komma på vilka frågor de tyckte var viktiga för att tillsammans kunna reflektera över dessa frågor.

För att vaska fram huvudfrågorna delade jag ut papperslappar och bad kvinnorna att skriva ned vad de tyckte var viktigt och varför de hade kommit. Det var först lite protester mot att skriva, de tyckte att vi skulle kunna prata istället, men snart gick det bra. Många lappar hade liknande tema. Det som återkom mest var behovet av gemenskap i byn och behovet av att stödja varandra och bygga upp kvinnors självförtroende. Sedan var det också diskussion om andlighet, kvinnors nyfikenhet och sociala behov, att kunna umgås trots olikheter, att arbeta med byutveckling, varför gruppen hade minskat och om alla kvinnor i byn kände sig välkomna eller inte.

Genom att alla skulle forska tillsammans hoppades jag kunna avdramatisera forskningen. Vi gick också igenom grundreglerna för hur vi skulle fungera som grupp. Jag hade en ganska bestämd uppfattning om att gruppen tillsammans skulle driva processen. När jag pratade med kvinnorna på de första träffarna hävdade de dock att det också var viktigt att någon utifrån var med. I den diskussion vi hade mot slutet om varför de tyckte så, sade Kajsa: "man sammanstrålar ju alltid ... men man har sett lite klarare vad som är positivt och negativt med vårt arbete, eller i byn osv. Man inser vad man själv tycker är bra eller inte. Man får tänka till lite. Man relaterar till sig själv när man ser hur andra uppfattar hur vi har det." En roll jag nog hade i gruppen var att legitimeras på ett sätt som inte hade varit möjligt om den bara bestått av kvinnorna från byn. Jag tror att mer uppmärksamhet riktades mot gruppen och att den kanske blev mer kontroversiell för att en forskare var med.

En mötesplats

Vi började med att prata om våra liv – i byn såväl som utanför - våra intressen och vår historia. I början tyckte många att det var svårt att prata om sig själva, och att de egentligen inte hade någonting att berätta. ”Jag har inte gjort något speciellt”, var en vanlig replik. Men när vi väl började prata upptäckte många hur bra det kändes att så många var intresserade av att lyssna på dem, och det var spännande berättelser som kom fram. Det var berättelser om rörliga liv. Alla, vare sig de var från byn ursprungligen eller inte, hade rest runt en del. Många hade bott och arbetat på olika platser runtom i Sverige, och en hade bott utomlands. Bilden av den stabila landsbygden som man ofta möts av i media stämde inte här.

Genom att berätta om våra liv och erfarenheter kunde vi se det vanliga inte som någonting som ”bara hände”, utan som något vi åstadkom med – eller trots – andra, ett resultat av interaktion i olika relationer. Nya sätt att se på saker och händelser tog form. Berättelserna sträckte sig över många platser och företeelser, men när man hörde dem tillsammans syntes konturerna till det sammanhang som var kvinnornas liv i byn. Genom berättelserna framträdde såväl kopplingar som skiljelinjer mellan kvinnorna och andra i byn, och de kom att utgöra basen för en typ av ”aktiv teoretisering”²³

Våra berättelser gjorde mycket för att skapa sammanhållning i gruppen. De som var med på de möten vi ägnade åt berättande tyckte att det var ”spännande med historierna.” ”Fastän man tror att man känner varandra hör man inte sådana saker. Att höra om hela livet så här var som en film.” Cecilia tyckte att de här mötena blev som ett slags gruppterapi där vi fick lära känna varandra på ett nytt sätt. Det var terapeutiskt, sade hon, att kunna prata om sig själv och lyssna på de andra utan att vara generad. ”Det var mysigt och trevligt att träffas, att höra om de andra men också om sig själv. Man blir förvånad över sig själv, vill dela med sig,” sade Sara. ”Det är så att man pratar sällan om sig själv, man säger varför skulle jag göra det, vem är intresserad av mig?”, förklarade Kajsa.

Som en led i våra diskussioner om bylivet och byaktiviteter gjorde vi en övning med fotografier (fotovisioner)²⁴ där vi försökte visualisera det vi pratade om. Alla kvinnor i byn tog tio bilder var, varav fem skulle föreställa saker de tyckte var positiva eller som de skulle vilja se i byn, och fem visade negativa saker. Bilderna visade en blandning av personliga och gemensamma företeelser. Motiv som ofta återkom var skogen, kalhyggen, skolan, bystugan, den gamla affären och hushållsarbete. Bilderna visade upp gemensamma aspekter av kvinnornas liv

Motiv som ofta återkom var skogen, kalhyggen, skolan, bystugan, den gamla affären och hushållsarbete.

i byn, samtidigt som de blottlade olika uppfattningar av personliga och gemensamma motiv och olika laddningar av samma geografiska platser eller företeelser – som ett kalhygge, ett välskött hem eller en hög av smutsig disk.

Att utvidga cirkeln – ett kvinnoforum

”Är alla inbjudna till denna samvaro?” Så stod det på en av de lappar som skrevs i inledningsskedet. Detta kom snart att bli vägledande för gruppen. Medan vi fortsatte att träffas började det inom gruppen att växa fram ett behov av att skapa ett forum för kvinnorna i byn: att inkludera fler i vår gemenskap och i arbetet med att bygga en bas för en levande, samtalande bygd.

De ville ha med så många kvinnor som möjligt. Alla kvinnor skulle känna sig välkomna och kunna komma. De som var med tyckte att det var spännande att så många ville träffas och dessutom att några var så angelägna om att alla kvinnor var med och hade det trevligt. Huvudsyftet var för dem inte bara att prata om sin situation, utan också att göra något åt den. Några berättade att kvinnor utanför byn hade hört talas om ”en kvinnogrupp” och var nyfikna och intresserade. Det skrevs sedan om varje träff i nyhetsbrevet, med en inbjudan till kvinnorna i byn att närvara följande gång.

Att bedriva forskning på det här sättet hade olika konsekvenser, både för kvinnorna och för mig. Det är svårt att säga vad som var konkreta resultat av att bykvinnorna började träffas och diskutera sina liv och idéer. Man kan lyfta fram olika tolkningar. Fler kvinnor blev aktiva

i intresseföreningen. Vissa kvinnor tyckte att ju fler kvinnor som började engagera sig, desto lättare kändes det att själv göra det. Efter ett tag blev en kvinna från gruppen ordförande i intresseföreningen. Hon och några andra kvinnor var noga med att i intresseföreningen driva frågan om att fler kvinnor skulle vara med i skogsprojektet och andra aktiviteter. När folk från byn skulle åka på konferenser och dylikt eller var bjudna till något, började en grupp kvinnor också följa med och uppmana varandra att åka.

Det blev dock motsättningar. Några män i intresseföreningen var upprörda över att kvinnor sade sig behöva en egen grupp. Kvinnogruppen kändes obehaglig, både för några av männen och vissa kvinnor. ”Varför behöver ni ett kvinnoforum?”, frågade Karl. ”Ni målar samma tavla som männen gjorde med intresseföreningen.” Som svar påpekade Sara att det faktiskt fanns flera traditionella manliga sätt att träffas och att detta var ett försök av kvinnorna att kunna ha sin egen plats. ”Man tar det för givet att männen ska få åka iväg på jakt och att kvinnorna då är hemma och sköter barnen. Det är inte alls samma sak om kvinnorna skulle iväg på någon kvinnlig grej, då är ofta barnen med, så som vi har haft på några möten.” Flera kvinnor insåg så småningom att det inte räckte med att komma in i existerande föreningar för att få fram sina röster. Genom att skapa en egen plats (om än tillfälligt) skapade de ett handlingsutrymme för sig själva. Det utmanade en ordning.²⁵ Kvinnorna såg sin organisering som en kraftkälla i arbetet för byns bästa. Byns

intresseförening upplevde dock att kvinnornas organisering störde vad de såg som harmoniska existerande relationer, vilka behövdes i arbetet med vad de ansåg vara viktiga frågor för byn, till exempel skogsprojektet. Dessutom tyckte männen från universitetet som arbetade med skogsfrågan i byn att jag genom att forska och skriva som jag gjorde kunde komma att dela byn mellan kvinnor och män och därmed försvåra skogsprojektet. De tyckte att detta var farligt och att man skulle lyfta fram hur kvinnor och män arbetade tillsammans istället för att uppmärksamma problem som enligt dem egentligen inte fanns. Att lyfta fram andra röster,

Några män i intresseföreningen var upprörda över att kvinnor sade sig behöva en egen grupp.

framför allt kvinnornas, visade dock att det som antogs och framställdes såsom "lokalt" eller "byn" i lokal skogsförvaltning och utvecklingsarbete handlade mest om vissa män.²⁶

Patricia Maguire skriver att feministisk aktionsforskning ger deltagarna makten och utrymmet att bestämma för eller emot handling, för eller emot att bryta tystnaden.²⁷ I det här fallet skulle jag vilja hävda att valet att bryta tystnaden inte riktigt var vårt. Bara det faktum att kvinnorna träffades och pratade orsakade motstånd och obehag. Maktrelationer i förhållande till män och motståndet mot organiseringen diskuterades inte så ofta i forumet. Där ägnade man sig främst åt att försöka organisera byaktiviteter. Det som

diskuterades var vardagliga saker. Men att kvinnorna träffades, diskuterade och behövde ett eget forum för att kunna göra det var störande på något sätt. Det blev offentligt, kanske för att en forskare var med och det som sagts blev satt på papper. Tystnaden var redan bruten.

Cirkelpraxis – metodologiska aspekter

I boken *Participation in Human Inquiry* beskriver Peter Reason *co-operative inquiry* som en process med flera cykliska undersökningar.²⁸ Stephen Kemmis och Robin McTaggart, som har varit tongivande författare inom en del av aktionsforskningen, beskriver en aktionsforskningsprocess som rationella steg som följs i ordning.²⁹ Jag tycker att en sådan syn begränsar det utrymme processen har att skapa sina egna strukturer. När jag försökte strukturera våra möten ville jag, som Lesley Treleaven, skapa en plats där det fanns utrymme för en struktur att *träda fram*. En plats för kreativa uttryck, där saker och ting kunde hända samtidigt och inte nödvändigtvis i någon ordning eller med rationella steg.³⁰

Att gå vidare på ett sådant sätt var bra för denna heterogena grupp där det skulle ha varit metodologiskt svårt att samlas kring en enda fråga, och där det vardagliga liv vi diskuterade gjorde olika frågeställningar viktiga vid olika tidpunkter. Från en forskningssynpunkt var det svårt att gå på djupet i någon enda fråga. Men för gruppen var detta en styrka, att vara många. Den var en mötesplats öppen för alla, där man fick styrka från varandra. Att skapa ett kvinnoforum blev den centrala forskningsfrågan.

Deltagandet skiftade och konturerna för forumet varierade från träff till träff. Antalet kvinnor på mötena varierade från sex till tjugotvå, och gränserna för gruppen var flexibla. Diskussionsämnet bestämdes av dem som var där och vad de tyckte var viktigast att diskutera. Alla fick därför inte höra samtliga berättelser, vilket skapade viss obalans i gruppen. Vi borde nog ha återvänt till våra berättelser under resans gång, för att se var vi nu stod i relation till det vi hade sagt tidigare. Detta för att förstå de förändringar som var på gång, men också för att underlätta i gruppens samvaro vilken inkluderade ett skiftande medlemskap.

Att organisera sig – en handlingsfokusering

Gruppen repeterade ständigt vad den ville ha – en plats för kvinnorna i byn. Delvis för att det tillkom nya kvinnor, men också för att det inte var lika tydligt för alla varför det behövdes. Det fanns inte ett enda svar på varför kvinnorna ville ha ett kvinnoforum: det kunde vara gemenskap, att träffas, att diskutera sina idéer, lära känna de andra, försöka göra någonting tillsammans. Det kom fram flera olika motiveringar till detta: ”Kvinnor gör saker på ett annat sätt.” ”Vi träffas nästan aldrig om det inte är något formellt möte.” ”Ibland är det enklare om inte gubbarna är med.” ”Med kvinnor händer det kreativa saker, kvinnor kan klara sådant här bättre.” ”Då kan det hända saker.” Det blev även diskussion kring det faktum att kvinnor utförde mycket vårdande arbete som glömdes bort när det offentliga livet skulle planeras men som var nödvändigt för att någonting skulle lyckas i byn. Det hela blev mer handlingsorienterat. Träffarna och organiseringen, hur löst det än var, var en handling kvinnorna valt medvetet. Tidigare obehag med att ha ”bara kvinnor” och tankar om att försöka locka männen till gruppen tinade bort så småningom. De flesta av kvinnorna arbetade redan engagerat i byn, dels i dess olika föreningar och grupper som bystugan, idrottsföreningen och olika turistprojekt, dels individuellt med projekt som till exempel en getfarm eller att starta en rekreationsplats. Allt i hop taget viktiga insatser för en levande landsbygd.

Men enligt kvinnorna behövdes ett forum där de kunde diskutera saker som de inte kunde ta upp inom existerande strukturer, som intresseföreningen, även om de var väldigt viktiga för byn och handlade om nödvändiga förutsättningar för dess arbete. En sådan sak var att aktivt skapa gemenskap i byn, som en bas för att kunna arbeta tillsammans för den. Kvinnorna organiserade träffar där människor i byn skulle kunna mötas och ha det trevligt tillsammans och bygga upp en gemenskap. Inom forumet möttes deltagarna ”som kvinnor.” ”Det handlar inte så mycket om prestige utan om att utvecklas tillsammans och ta det bästa av varandra. Att vara öppen och skapa utrymme”, stod det om kvinnogruppen i byns nyhetsbrev när det informerades om träffen i juni 2000.

Det man förstår av litteraturen, både av den som behandlar *co-operative inquiry* och forskningscirklar, är att man brukar pendla mellan handling utanför gruppen och reflektion kring handling inom den. I vårt fall var det sammansmält. Kvinnornas försök att bilda ett kvinnoforum och skapa en plats för det i byn ser jag som en handling i sig. När jag först hade föreställt mig vår gemensamma forskning hade jag tänkt mig en grupp där kvinnorna skulle diskutera sina handlingar och reflektera kring dem i gruppen. Istället blev gruppens fokus att organisera ett kvinnoforum i dialog med varandra och förstå varför de behövde en sådan plats för sig själva. På så sätt ägde handling och reflektion rum inom gruppen. Som jag nu har förstått, var det gruppens nya utrymme och insikten om detta som klargjorde för kvinnorna vad de kunde och inte kunde göra, särskilt i ljustet av det motstånd mot forumet som kom från vissa i byn. Handling och reflektion hängde samman. Det gick inte att skilja dem åt.

Att försöka ge det hela en fastare struktur skulle ha inneburit att vi kunde ha gått vidare med att analysera en huvudfråga, men det fanns annat som var viktigare för kvinnorna, och det skulle också ha kunnat utesluta dem som var nya. I efterhand tycker jag att jag hade en idealiserad bild av hur forskning och kvinnornas vardagliga liv skulle komma att sammanflätas. Jag hade nog en föreställning om att vi tillsammans skulle diskutera forskningsfrågor och reflektera kring dem. Det gjorde vi också, men på ett helt annat sätt än det jag är van vid. Kvinnorna gjorde det genom att handla. Idén att handling skulle äga rum utanför och reflektion inom gruppen är en, för mig, teoretisk föreställning, svår att hitta i praktiken.

Att låta kategorierna framträda ur processen

Vårt förhållningssätt i forskningen ledde till de två metodologiska utmaningar jag tog upp inledningsvis: för det första att låta kategorier komma ur själva processen, och för det andra att minska klyftan mellan forskare och subjekt. Delta-gående forskning tillsammans med kvinnorna hjälpte mig att nå bortom en analys av hur man inkluderar kvinnor i befintliga institutioner för lokalutveckling och skogsförvaltning, för att istället förstå hur de själva gestaltade sina behov och intressen och hur de ville arbeta gentemot byföreningar.

Jag hade inlett mitt arbete med att intervjua kvinnorna i byn, och hade pratat med dem om vad de tyckte var viktigt för dem själva och för omgivningen. Men det som kom fram i dialogen mellan dem och mig skulle jag aldrig ha kunnat

Istället blev gruppens fokus att organisera ett kvinnoforum i dialog med varandra och förstå varför de behövde en sådan plats för sig själva.

förstå om jag inte hade varit en del av en gemensam process. Behovet av ett kvinnoforum var inget som kvinnorna nämnde när jag intervjuade dem i början.

Samtidigt var individuella intervjuer och samtal i mindre grupper också viktiga, eftersom en gemensam samtalsmiljö ibland kan filtrera bort individuella värderingar och åsikter. Det som så småningom trädde fram var en vilja att ha ett forum där *kvinnor* kunde komma och prata, till och med de som inte var från samma by. Detta gav upphov till analytiska kategorier som kom fram i gemensamma diskussioner och som annars skulle ha varit svåra att synliggöra. Oförenliga kategorier såsom drömmar och praktik, kollektiv handling och individuell frihet, vikten av individen men också av gemenskapsrelationer, samt en genus- och maktordning som begränsar handlingsutrymme samtidigt som den öppnar upp nya sätt att gå vidare, uppstod i diskussionerna och diskuterades fram och tillbaka. Det som belystes var en kamp inte bara om resurser som skog eller människors arbete, utan också om olika laddningar och tolkningar som gavs till dessa resurser i byn och vidare i skogs- och landsbygdsolitik.

Tack vare min inblandning i den gemensamma processen kunde jag se hur kvinnorna i sina dialoger erbjöd varandra nya tolkningar av byns behov. Detta tillät mig att gå längre än att titta på hur kvinnorna kan inkluderas i befintliga organisationer: att istället förstå det de redan gjorde när det gällde byutveckling och hur de valde att arbeta med olika frågor. Den gemensamma processen avslöjade menings-skiljaktigheter om kategorier inom lokal

skogsförvaltning och landsbygdsutveckling som annars togs för givna, i byn såväl som på universitetet, och gav mig en förståelse och insikt i sammanhanget som annars skulle ha varit svåra att nå. Det visades också hur kvinnorna marginaliserades genom att männen i föreningen återopade byns bästa. Kvinnornas försök att vidga

Kvinnornas försök att vidga diskussionen visade på vardagslivets betydelse för frågan om lokal förvaltning av skogarna. Men det var också en fråga om makt och om att skapa ett alternativt rum för dem själva.

diskussionen visade på vardagslivets betydelse för frågan om lokal förvaltning av skogarna. Men det var också en fråga om makt och om att skapa ett alternativt rum för dem själva. De ansvariga i skogsprojektet förkastade idéer om öppna fora och gemenskap såsom orealistiska i det riktiga arbetet med lokal skogsförvaltning. Men detta förhållningssätt innebär att försöka avskala skogs- och utvecklingsarbete från alla de betydelser, känslor och maktrelationer som faktiskt ligger till grund för kollektivt arbete på landsbygden.

Samtidigt som jag skapade uppmärksamhet kring de frågor som var viktiga för kvinnorna i byn, fick jag också en fördjupad förståelse för frågorna kring skogsförvaltning och byutveckling. Jag förstod att byarbete kan ha andra utgångspunkter än fristående projekt. Kvinnoforumets önskan var att ha människorna och deras

relationer till varandra och naturen – inte ett projekt eller skogsfrågan – i centrum. Kvinnornas sätt att gå tillväga symboliserade för mig en önskan om ett annat sätt att gripa sig an eller inleda byarbete. De förde, som sagt, en kamp inte bara kring resurser som skogen eller arbetet, utan också kring de betydelsefulla tillmätta dessa resurser.³¹

Att minska avståndet och kunna prata

Forskning bedrivs ofta med tanke på att det man skriver om ska kunna bidra till att ändra på något, att resultaten ska presenteras på ett sätt så att de kan vara till nytta för andra. Den här processen var av nytta för kvinnorna när den ägde rum, i handlandets stund, när vi träffades och diskuterade. Det var mötesplatsen som var viktig. Vid de tillfällen som vi träffades skapades en sådan plats. Vår cirkel var framför allt just en mötesplats, i egentlig mening en plats där alla samlades och ett utrymme där man delade med sig av idéer, känslor och kunskap. Men några år efteråt när kvinnoforumet skriver sin egen berättelse om processen ("För oss är naturen en lisa för själen" i boken som jag nämnde ovan) diskuterar de en ny relation gentemot männen som de har fått av vår process. Jag förstår nu att det vi fick av processen går bortom tiden när vi träffades inom kvinnoforumet och är något som vi alla på olika sätt kommer att ha med oss i framtiden. För mig var den också ett försök inom en större process som gick ut på att knyta an till världen från universitetets sida, en tillämpning av en demokratisk inställning till forskning där man försöker öppna upp akademien för granskning. Jag vet inte om jag lyckades med dessa avsikter eller om det ens hade varit möjligt i processens alla led. Det som i slutändan framstod som den största skillnaden mellan kvinnorna i forumet och mig som akademisk forskare var våra olika behov av och sätt att presentera vårt arbete. Ibland var det också praktiska institutionella hinder inom forskarvärlden: det var för många svårt att acceptera kvinnornas roll som medforskare och, som en forskare uttryckte det, ansågs metoden som "kontaminerande".

Idén bakom en deltagande forskningsprocess var att kunna analysera byns processer och vår egen process tillsammans. Men processen gjorde mig ännu mer medveten om spänningen mellan förnimmelser och levda erfarenheter och tolkningen och formaliseringen av kunskap som skrivandet innebär. Som doktorand förväntades jag skriva om och analysera den process vi genomgick och relatera den till litteratur för att kunna tala med andra forskare. Den aspekten kändes inte alltid tillgänglig eller intressant för kvinnorna i byn. Ibland hade de nytta av att jag som utomstående och forskare tolkade händelserna och berättade hur jag såg på saker och ting, men min roll som forskare och deltagare var inte alltid en och densamma, och jag svävade lite osäkert mellan dem.

Däremot insåg jag att varje *co-operative inquiry* eller process kan teoretiseras utan att vara en akademisk avhandling och att en akademisk avhandling inte är

detsamma som forskningsprocessen (fast den bygger på den). Kvinnorna konceptualiserade vår process genom att handla och genom sin praktik som de medvetet valde. Min praktik var däremot att skriva och konceptualisera inom ett akademiskt sammanhang. På vårt eget vis ointetgjorde vi således den konstruerade tudelningen mellan teori och praktik. För min

”Hur skapar man sociologi för kvinnor och inte om kvinnor?”

del har det inneburit att synliggöra den sociala organisationen i vår upplevda värld; makt- och genusrelationer som inte var tydliga då utan framträdde när man blickar tillbaka och analyserar. Eftersom jag är forskare skriver jag, men samtidigt kände jag stor vända över att ensam skriva om våra gemensamma erfarenheter när vi skulle bedriva deltagande forskning.

När jag skriver som forskare intar jag rollen av den som har tolkningsföreträde i vissa sammanhang. Dorothy Smith skriver: ”Hur skapar man sociologi för kvinnor och inte om kvinnor?” När jag började min forskning trodde jag att svaret låg i att vara ”med kvinnorna”.³² Senare fann jag att min position som utomstående inte bara gav mig privilegier utan också andra typer av skyldigheter än kvinnornas, eftersom vi avsåg att arbeta på olika sätt med samma problem. Samtidigt förstod jag att ojämlika köns- och maktförhållanden reproduceras på liknande sätt på universitetet som i byn. Dominerande teorier om vad resurser eller lokal utveckling och skogsförvaltning egentligen betyder inom

akademien och politik kan till och med förstärka ojämställdheter i en avlägsen by.

En forskningsprocess har olika uppgifter i olika skeden och det är viktigt att tydliggöra hur vi arbetar med dessa. Det finns inte *ett* bästa sätt att bedriva forskning. Deltagande forskning hjälper till med att skapa strukturer som stödjer genomförandet av mer ansvarstagande forskning, men ingen metod är i sig radikal eller konservativ. Frances Cleaver skriver att deltagande processer ofta är röriga och svåra, ungefärliga och oberäknliga. Att kritiskt analysera dem är lika viktigt som att kontinuerligt hävda deras fördelar.³³

Vår forskning tillsammans hjälpte mig att komma närmare det som engagerade kvinnorna, att forska *med* dem på ett sätt som kanske inte skulle ha åstadkommit med en annan metod. Och fast jag pendlade mellan den akademiska världen och byn fanns det en öppenhet i det vi hade skapat där vi kunde knyta an till varandra. Det var ett möte som ofta var rörigt och ostrukturerat, men vad det lärde mig skulle ha varit svårt att finna om det hade organiserats på något annat sätt. Jag hade inte börjat med feministisk forskning på grund av något slags medveten önskan att förändra könsrelationer. Men min uttryckliga önskan att arbeta med kvinnorna för en förändring till det bättre ledde till en process som blev en feministisk praxis.³⁴ Dock är det alltid viktigt att positionera sig och tydliggöra det kunskapsskapande man sysslar med, vare sig det gäller deltagande eller annan forskning. Feministisk deltagande forskning är, som jag förstår den, ett förhållningssätt som hjälper forskarna att skapa utrymme för att göra detta.

Mitt förhållningsätt skilde sig från andra deltagande metoder, där forskaren trots allt ofta går in med en förutbestämd fråga. Jag för min del fick istället se vad som var viktigt för kvinnorna i relation till varandra, och hur de gick tillväga för att skapa plats för detta sinsemellan. Sökandet efter den rätta frågan blev en resa vi gav oss ut på tillsammans.

Noter

- 1 Se exempelvis Lesley Treleaven: "Unsettling Tensions: Gender, Power and a new University", diss., University of Technology, Sydney 1998.
- 2 Det finns inte endast en definition av deltagande aktionsforskning. Enligt Reason och Bradburys arbetsdefinition är det en "participatory democratic process concerned with developing practical knowing /.../ and creating new forms of understanding /.../ In many ways the process of inquiry is as important as specific outcomes /.../ ' the language turn' drew our attention to the way knowledge is a social construction: the action turn accepts this and asks us how we can act in intelligent and informed ways in a socially constructed world." Peter Reason och Hilary Bradbury: *Handbook of Action Research: Participative Inquiry and Practice*, Sage Publications 2001:2.
- 3 Se Peter Reason (red.): *Participation in Human Inquiry: Research with People*, Sage, 1994.
- 4 Se Bina Agarwal: "Environmental action, gender equity and women's participation", *Development and Change*, 1997:28.
- 5 Alla namn i artikeln är fingerade för att bevara anonymiteten.
- 6 De Lauretis lånar uttrycket från film när hon skriver: "I think of it as the spaces in the margins of hegemonic discourses, social spaces carved in the interstices of institutions and chinks and cracks of the power-knowledge apparatus. And it is here that the terms of a different construction of gender can be posed – terms that do have effect and take hold at the level of subjectivity and self-representation: in the micropolitical practices of daily life and daily resistances that afford both agency and sources of power." *Technologies of Gender: essays on theory, film and fiction*, Basingstoke, Macmillan, 1989, s. 25.
- 7 Donna Haraway: "The only way to find a larger vision is to be somewhere in particular", *Simians, Cyborgs, and Women: The reinvention of nature*, Free Association Books, 1991, s. 96.
- 8 Ibid., s. 196.
- 9 Irene Guijt och Meera Kaul Shah: *The myth of community: gender issues in participatory development*, Intermediate Technology Publications, 1998, s. 3-9.
- 10 Patricia Maguire: "Proposing a more feminist participatory research: knowing and being embraced openly", *Participatory research in health*, Koning de Korrie and Marion Martin (red), Zed Books, 1996, s. 30.
- 11 Rajesh Tandon: "The historical roots and contemporary tendencies in participatory research: implications for health care", Koning de Korrie and Marion Martin (red.), 1996.
- 12 Ibid.
- 13 Paolo Freire: *Pedagogy of the Oppressed*, Penguin, 1970.
- 14 Se Evelyn Fox Keller: "Feminism and Science", *Signs* 1982:7, nr. 3, s. 587-602 och Alcoff & Potter (red.): *Feminist epistemologies*, Routledge, 1993.

- 15 Elizabeth Grosz: "Bodies and Knowledge: Feminism and the Crisis of Reason", Alcoff & Potter (red.), 1993, s. 203.
- 16 Tandon, 1996, s. 20, skriver likadant om all deltagande forskning.
- 17 Liz Stanley: *Feminist Praxis: Research theory and epistemology in feminist sociology*, Routledge, 1990, s. 15.
- 18 Donna Haraway: *Simians, Cyborgs, and Women: The reinvention of nature*, Free Association Books, 1991, s. 190.
- 19 Mary M. Fonow, och Judith A. Cook (red.): *Beyond Methodology*, Indiana University Press, 1991, s. 2.
- 20 Tandon skriver att det här bidraget till kunskapsproduktion kommer från fenomenologi som expanderar basen för lärande bortom intellektuell kognition. Samtidigt får experientiell (erfarenhetsbaserat) lärande erkännande som en legitim form av kunskap som påverkar praktik/handling. (Kolb citerad i Tandon, 1996, s. 21.)
- 21 Jfr Dorothy E. Smith: *The Everyday World as Problematic: A feminist sociology*, Northeastern University Press, Boston 1987. Jag arbetade också i Indien fast den diskussionen är inte med här.
- 22 Bina Agarwal, 1997; Madhu Sarin et al: *Who is gaining? Who is losing? Gender and equity concerns in doing forest management*, Society for the promotion of wasteland development (SPWD), 1998.
- 23 Brunner citerad i Lesley Treleaven: "Making a space: a collaborative inquiry with women as staff development", Peter Reason (red.), 1994, s. 131.
- 24 Se Caroline Wang 2004: "Photovoice: Social change through photography", (<http://www.photovoice.com/>).
- 25 Jfr Marilyn Frye eller Maud Eduards tes om hur kvinnor utmanar den rådande ordningen genom att organisera sig i egna grupper och utanför traditionella institutioner. Marilyn Frye: *The politics of reality: Essays in feminist theory*, The Crossing Press, New York 1983; Maud Eduards: *Förbjuden Handling: Om kvinnors organisering och feministisk teori*, Liber, Malmö 2002.
- 26 Se där jag diskuterar hur kvinnornas organisering utmanade givna representationer av byn samtidigt som föreningen och representanter från universitetet genom sitt arbete upprätthåller den existerande genusordningen.
- 27 Patricia Maguire: "Uneven Grounds: Feminisms and Action Research", Reason & Bradbury (red.), 2001, s. 64.
- 28 Reason, 1994.
- 29 Stephen Kemmis & Robin McTaggart 1997, citerad i John Heron: *Co-operative inquiry: research into the human condition*, Sage 1996, s. 45.
- 30 Treleaven, 1994, s. 195.
- 31 Flera författare har pekat på liknande situationer när det gäller naturresurser. Se t.ex. Pauline Peters: "Struggles over water, struggles over meaning: cattle, water and the state in Botswana", *Africa* vol 54, nr. 3, s. 29-49 samt Bina Agarwal 1997.
- 32 Smith 1987.
- 33 Frances Cleaver: "Institutions, Agency and the Limitations of Participatory Approaches to Development", *Participation: The New Tyranny?*, Bill Cooke and Uma Kothari (red.), Zed Books, 2001, s. 37.
- 34 Se Stanley 1990 och Treleaven 1994 där hon beskriver sin *collaborative inquiry* som feministisk praxis.

Nyckelord

Deltagande forskning, glesbygd, metodologi, teori och praktik, landsbygdsutveckling, feministisk praxis, kvinnoorganisering, lokal skogsförvaltning.

Keywords

Participatory research, cooperative inquiry, sparsely populated region, methodology, theory and practice, rural development, feminist praxis, organising as women, local forest management.

Summary

In the academy, a clearly defined question is the sine qua non of a good study. Theoretical, rather than practitioner knowledge, is valued. Theories considered to be neutral often have a male bias. Knowing all this, how does one link theoretical and conceptual categories with real change for women and men working with local development/forests and formulate a research question useful not only to scientists but also to community members? I began my research wanting to analyze the dynamics of local forest management with special attention to how gender relations were negotiated in a sparsely populated village in north-western Sweden. It was important that the research was relevant to the people that I worked with. This approach presented two challenges that I discuss in this article: to let the conceptual categories emerge from the research process rather than from prior theories and to bridge the gap between researcher and "research subjects". The methodology built upon designing a joint inquiry to which we brought our different interests and perspectives. As a researcher, the inquiry provided me with a means to go beyond looking at women's customary absence from local organizations and how they may be able to get a foothold within them, to understanding how the women themselves framed their needs and issues. The women used the space of the inquiry to create a women's forum, something that emerged in a process of dialogue with one another. They identified and unsettled practices that produced unequal relations in everyday life. While the process made obvious the differences in our positions as researcher and community members, for the duration of the research, it provided a space where academic research was open for scrutiny by those whom it sought to write about and where everyday questions became a part of social theorising.

Seema Arora-Jonsson

Forskarassistent
Institutionen för Stad och Land
Sveriges Lantbruksuniversitet
Box 7012 Uppsala.

Seema.Arora.Jonsson@sol.slu.se

2007-2009

Guest researcher, Centre for the Study
of Regional Development
Jawaharlal Nehru University
New Delhi

Mailing address:
21 Rajdoot Marg
Chanakyapuri,
New Delhi-110021